

SABINA RATAJCZAK¹

Tutoring akademicki – korzyści dla studenta, nauczyciela i uczelni wyższej

ABSTRACT

Tutoring as a teaching method is associated with the most prestigious European universities. More and more Polish universities decide to implement tutoring recognizing it as a way to create the image of an institution whose objective is to treat students subjectively and care about the quality of education. It is also a great method of improving talents and developing students' and teachers' academic potential. On one hand it is a method representing the elite personalized education; however, on the other hand, by means of providing the appropriate organizational conditions, it would also supplement the current educational process, which is typical for the mass education. The article presents the specific nature of the academic tutoring in terms of benefits that it would bring to the university, teachers and students. On the basis of the qualitative data collected during interviews with 15 participating in the program students from four Polish higher educational institutions, the program specificity and elements that, in students' opinion, influence the program effectiveness were presented. The elements are as follows: relational nature of tutoring, tutor's personality and classes in the form of individual meetings. Quoted comments indicate the effectiveness of this method, both in the context of students' ability to

¹ Sabina Ratajczak, Katedra Socjologii, Wydział Nauk Stosowanych, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Polska, sabina.ratajczak@wsb.edu.pl.

be familiarized with the appropriate knowledge but also in the context of developing students' communicative competence, ability to learn as well as increasing their motivation for learning. For teachers, tutoring is an opportunity to develop their didactic competence, to get rid of the academic routine, a chance to teach on the basis of constructing a good relationship with a student. For the university, tutoring is an opportunity to improve the quality of education and to implement methods of personalized education, which is associated with elite education and the best foreign universities.

Key words:

tutoring, personalized education, teaching methods, quality of education, didactics, elite education

1. WSTĘP

Ostatnie kilkanaście lat to okres intensywnych zmian w polskim szkolnictwie wyższym. Obserwowaliśmy przekształcenie się szkolnictwa wyższego z elitarnego w masowe oraz ekspansję szkolnictwa niepublicznego. Kolejne zmiany przyniosła nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zwolennicy zmian doceniają szanse uelastycznienia kształcenia, większą swobodę daną uczelniom wyższym oraz większą koncentrację na kształceniu praktycznym. Przeciwnicy w zmianach widzą zagrożenie utraty prestiżu wykształcenia uniwersyteckiego, zatracenie misji uczelni wyższej – jako instytucji zajmującej się „edukacją wyższą” i przekształcenie się w instytucję nastawioną na kształcenie specjalistyczne na potrzeby i pod dyktando rynku pracy.

W obliczu krajowych ram kwalifikacji (KRK) zadaniem uczelni jest zadbanie o właściwe metody dostarczania wiedzy, kształcenia i doskonalenia określonych umiejętności i postaw oraz sposoby ich weryfikowania. Być może dzięki temu większy nacisk zostanie położony na odpowiednie metody dydaktyczne, które pozwolą studentowi zdobyć konkretne umiejętności oraz kompetencje społeczne.

Wśród metod dydaktycznych, które zyskują coraz większą popularność, pojawił się tutoring, będący narzędziem edukacji spersonalizowanej. Nawiązuje do najlepszych akademickich tradycji zagranicznych, prestiżowych uczelni, jak Oxford czy Cambridge, i do tradycji edukacji liberalnej.

2. CEL ARTYKUŁU

Celem artykułu jest zaprezentowanie specyfiki tutoringu akademickiego w oparciu o dane zebrane w wywiadach z 15 studentami biorącymi udział w tutorialach prowadzonych metodą tutoringu akademickiego w czterech polskich uczelniach wyższych. Tutoriale to pojedyncze zajęcia realizowane w ramach danego przedmiotu prowadzone przez nauczyciela metodą tutoringu. W oparciu o doświadczenia autora w prowadzeniu tutoriali, wypowiedzi studentów oraz literaturę przedmiotu zostanie przedstawiony procesowy i relacyjny charakter tutoringu, jego korzyści dla studentów, tutora oraz uczelni wyższej. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od lutego do września 2015 roku.

W niniejszym artykule przedstawiono, zebrane podczas ustrukturyzowanego wywiadu, wypowiedzi studentów biorących udział w tutorialach realizowanych w następujących uczelniach wyższych: Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Gdańskim, Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Pytania skierowane do studentów dotyczyły ogólnej oceny tutoringu, w którym brali udział, oraz jego szczegółowych elementów takich jak: relacja z nauczycielem, organizacja zajęć, walor dydaktyczny przygotowanych esejów. Ponadto studenci proszeni byli o wyrażenie opinii na temat wpływu metody na ich motywację do uczenia. Zebrane w trakcie wywiadów dane pozwoliły na opisanie – z perspektywy studenta – tutoringu w kontekście jego najbardziej istotnych cech wpływających na jego efektywność.

Tutoriale realizowane w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej prowadziła autorka niniejszego artykułu, pozostałe tutoriale prowadzili nauczyciele wskazanych powyżej uczelni wyższych, wszyscy posiadający kompetencje tutorów akademickich i pracujący w oparciu o założenia tutoringu oxfordzkiego. Studenci reprezentowali 9 kierunków studiów, a liczba tutoriali, w których brali udział, znajdowała się w przedziale 5–30, choć najczęściej przedmiot obejmował średnio ok. 7–8 spotkań. Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie danych charakteryzujących badanych.

3. CZYM JEST TUTORING?

Tutoring to metoda zindywidualizowanego nauczania, opierająca się na relacji mistrz–uczeń. Według Marcina Kaczmarka (2013) to, co jest sednem tutoringu, to spotkanie dwóch osób na drodze rozwoju. Piotr Czekierda (2015, s. 20) definiuje tutoring jako „metodę indywidualnej opieki nad podopiecznym, opartą na relacji

Tab. 1. Charakterystyka badanych

Liczba stud.	Nazwa uczelni	Kierunek studiów	Liczba tutoriali	Nazwa zajęć, w ramach których realizowano tutoring	Wiek	Płeć	Kod
2	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej (WSB)	Pedagogika	5	Wybrane koncepcje psychologiczne w pracy coachingowej i doradczej	42	K	WSB_1
					41	K	WSB_2
3		Zarządzanie	5	Psychologiczne koncepcje jako podstawy rozwoju kompetencji człowieka	42	M	WSB_3
					40	K	WSB_4
					25	K	WSB_5
1	Uniwersytet Gdański (UG)	Oceanografia	7	Rola przybrzeżnej ichtiofauny Zatoki Gdańskiej na przykładzie Babki byczej	24	M	UG_1
1		Amerykanistyka	7	Literaturoznawstwo	23	K	UG_2
1		Gospodarka przestrzenna	7	Sacrum w przestrzeni publicznej	22	K	UG_3
2		Filologia polska	7	Językoznawstwo	23	K	UG_4
					23	K	UG_5
1		Filologia angielska	8	Teatr a media	26	M	UG_6
1	Uniwersytet Warszawski (UW)	Międzywydziałowe Studia Humanistyczne	30	Teoria spontanicznego porządku i jej wpływ na rozumienie prawa i legislacji	24	M	UW_1
3	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (UEK)	Wydziałowa Indywidualna Sześćka Edukacyjna (WISE)	7 w każdym semestrze przez 3 lata	WISE	21	M	UEK_1
					21	M	UEK_2
					21	M	UEK_3
Suma:15							

Źródło: Opracowanie własne.

mistrz–uczeń, która dzięki integralnemu spojrzeniu na rozwój człowieka stara się o pełny rozwój potencjału”. Według Katarzyny Czayki-Chełmińskiej (2007, s. 40) „główne wyznaczniki metody to jej indywidualny charakter, sytuacyjność, praktyczność i kompleksowość wykorzystywanych narzędzi, podejście całościowe, oparcie na osobistej relacji, doświadczeniu i samoświadomości”.

W praktyce tutoring akademicki realizowany jest poprzez spotkania nauczyciela-tutora oraz studenta w ramach spotkań – tutoriali. Podstawą dyskusji w trakcie tutorialu jest przygotowany przez studenta esej, napisany w oparciu o wskazaną przez tutora literaturę. Spotkania są „nakierowane na analizę określonego zakresu materiału przedmiotowego, jednak zadaniem tutora nie jest podaż i interpretacja tej wiedzy, a tylko wyłuskanie u podopiecznego własnych wartościowań, opinii, przekonań na podstawie lektury, rozmów i podstawowej techniki dydaktycznej – eseju”(Karpińska-Musiał, 2012, s. 7).

To, co odróżnia tę metodę pracy ze studentem od innych, to jej relacyjność i procesowość. Indywidualne spotkania, budowanie więzi pomiędzy tutorem a studentem są istotą tutoring. Można powiedzieć, że w dużym stopniu efektywność zajęć jest zależna od jakości spotkania dwóch osób, jakości ich interakcji, dialogu pomiędzy nimi, wzajemnego zaufania, tego, co wnoszą do tej relacji jako osoby, a nie tylko co wiąże się z rolą nauczyciela i ucznia. Praca indywidualna w oczywisty sposób daje szansę na inny rodzaj relacji i poznania niż dają pozostałe metody nauczania. Wspominają o tym w przytoczonych poniżej wypowiedziach studenci, zwracając uwagę na te elementy, które dla nich były największą wartością tutoring. Indywidualny charakter spotkań i stosunek tutora do studenta to największy atut tej metody, dzięki temu badani studenci mieli nauczyciela „na wyłączność”, co dawało im poczucie, że jest on skupiony tylko na nich, ciekawy drugiego człowieka, jego poglądów, a nie nastawiony na ocenę. Jak zauważa jeden ze studentów: *motywacja, a także satysfakcja wynikająca z kontaktu jeden-na-jeden w trakcie tutoring jest nieporównanie wyższa niż w przypadku „klasycznych” zajęć* [UEK_3].

Jeden ze studentów jako atut tutoring wskazał: *podejście tutora do wykonywanej pracy, jego zaangażowanie, otwartość i szczerłość* [UEK_1].

Poniżej przytoczone wypowiedzi także wskazują na specyficzną relację i atmosferę jako dużą wartość tutoring.

W zajęciach podobało mi się to, że tutor prowadził ze mną konstruktywny dialog. Nie czułam się odpytywana, a wręcz przeciwnie mogłam bez obaw przedstawiać swój punkt widzenia [WSB_1].

(...) podczas zajęć czułam się swobodnie, mogłam bez obaw wyrażać swoje zdanie (...). Podobało mi się to, że tutor był „wyłącznie dla mnie”. (...) w czasie zajęć czułam się bezpiecznie i pewnie. Czasem czułam się tak jak bym rozmawiała z dobrym przyjacielem, a nie z nauczycielem [WSB_2].

Tutaj nie było jakiegoś sztucznego budowania dystansu, raczej przejście do relacji koleżeńskich, dzięki czemu nawet rozmowa na bardziej prywatne tematy nie stawała się problemem. Burzenie takich barier, które niewątpliwie pojawiają się w relacji student–profesor pozwala zwiększyć efektywność formy rozwoju, jaką jest tutoring [UEK_2].

Po każdym tutorialu odczuwałem satysfakcję z dobrze spędzonego czasu oraz z dyskusji z inteligentnym, doświadczonym i wykształconym człowiekiem [UEK_1].

Umasowienie kształcenia powoduje, że w trakcie nauki studenci najczęściej biorą udział w wykładach realizowanych w dużych grupach, gdzie trudniej o swobodną wymianę myśli, a studenci stają się anonimowi. Jak mówi jeden ze studentów: *zapisałam się na zajęcia w tej formule, bo brakuje mi kontaktu bezpośredniego z nauczycielem. Teraz mam przede wszystkim wykłady, gdzie na sali jest 200 osób. Poza tym interesująca dla mnie jest możliwość wyrażania własnego zdania [WSB_3].* Dla niektórych studentów udział w tutoringu był wyróżnieniem:

(...) dodatkowo dzięki ukierunkowaniu tutoriali na to, co mnie tak naprawdę interesowało mogłem rozwijać konkretne umiejętności i obszary wiedzy zamiast stawać się jednym z wielu, którzy idą tym samym programem studiów i nic ich nie wyróżnia [UEK_2].

(...) sama możliwość wzięcia przez studenta udziału w procesie tutoringu jest dla niego wyróżnieniem [WSB_2].

Spotkanie jeden na jeden to dla studentów biorących udział w tutoringu nowa, w kontekście ich wcześniejszych doświadczeń edukacyjnych, sytuacja. Z jednej strony daje ona poczucie bycia wyróżnionym, bycia ważnym, z drugiej może być stresująca i jednocześnie bardzo motywująca. Jeden z badanych mówi: *zależało mi na tym, by wypaść jak najlepiej i nie zawieść oczekiwań tutora [WSB_1].* Inne wypowiedzi również to potwierdzają:

Nigdy wcześniej nie pracowałam tą metodą, nigdy żaden z moich nauczycieli nie poświęcił mi tyle czasu, nie rozwiewał moich wątpliwości, nie wskazywał drogi, którą mogę podążać, by lepiej poznać siebie [WSB_2].

(...) moje dotychczasowe kontakty z wykładowcami ograniczały się do kilku, kilkunastu minut i nigdy (co zrozumiałe) nie przebiegały na poziomie partnerskim. Uwaga tutora skupiona tylko na mnie powodowała, że momentami wydawało mi się, iż jestem na egzaminie i wtedy uciekały mi słowa, miałam trudność z formułowaniem myśli. Powodowane było to również tym, że bardzo zależało mi na tym, by wypaść jak najlepiej i nie zawieść oczekiwań tutora [WSB_1].

Najbardziej podobało mi się spersonalizowane podejście do studenta, branie pod uwagę sugestii, tryb prowadzenia dyskusji, wzajemna wymiana doświadczeń, brak poczucia wyższości wykładowcy nad studentem, motywacja do wykonywania powierzonych przez tutora zadań [UG_6].

Okazywanie zainteresowania studentom, otwartość na ich poglądy buduje porozumienie, a to z kolei rodzi wzajemne zaufanie. Właśnie w tym wyraża się spersonalizowany charakter tutoringów. Sama relacja, jak opisuje ją M. Szala (2015, s. 65), ma charakter procesowy – „buduje się od poznania poprzez zrozumienie aż do zaufania”. Procesowy charakter to przede wszystkim proces rozwoju, któremu podlega student, proces jego zmiany, któremu towarzyszy tutor. Początkiem procesu jest wzajemne poznanie, inspirowanie studenta, dostarczanie wiedzy i zachęcanie do dalszej eksploracji poprzez dialog, konstruktywną krytykę, zachęcanie do refleksji, wzmacnianie mocnych stron podopiecznego. Ostatnim etapem procesu jest podsumowanie doświadczenia, jakim był tutoring, stworzenie studentowi okazji do spojrzenia na proces z perspektywy i zastanowienie się, co jest jego efektem oprócz zdobycia wiedzy.

Tutoring to przede wszystkim relacja partnerska, która jednakże nie powinna być rozumiana jako relacja równorzędna. Wspomina o tym A. Brzezińska oraz K. Appelt (2013, s. 20) pisząc, że tutor „jest jednocześnie nauczycielem i swego rodzaju przewodnikiem, a uczeń jego aktywnym partnerem w sytuacji edukacyjnej. Między uczniem a jego tutorem następuje wymiana i zachodzi wzajemny wpływ, co jednak nie powinno prowadzić do »rozmycia się« i niejasności ról, w jakich występują w tej relacji obie strony”. Jeden ze studentów zauważa:

efektywność relacji zależy przede wszystkim od tego, czy tutor traktuje studenta jak partnera i w jakim stopniu. W mojej opinii idealna relacja oznacza

partnerskie stosunki tutora ze studentem, prowadzenie zamiast nakazywania, mnogość propozycji i zachętę do dalszego rozwoju [UG_5].

Niezależnie od tego, że tutor także korzysta i osobiście rozwija się dzięki tutorskiej relacji z uczniem, to jednak to on ciągle pozostaje nauczycielem, a uczeń uczniem. Nauczyciel-tutor nie jest w interakcji z jego uczniem w pełni równorzędnym partnerem, jest raczej mediatorem między dynamicznymi i plastycznymi możliwościami ucznia a środowiskiem, w którym on żyje i działa” (Brzezińska, Appelt, 2013, s. 20). O tego rodzaju relacji mówi jeden ze studentów:

To, co jest najważniejsze w tutoring, to relacja, jaką potrafi stworzyć tutor. Dla mnie tutor to osoba, która nie tylko posiada wiedzę, tytuły, osiągnięcia naukowe, to osoba posiadająca inteligencję emocjonalną. Potrafi zrozumieć psychikę podopiecznego, widzi jego mocne i słabe strony. Buduje personalną relację na zasadzie mistrz–uczeń. To coś indywidualnego, unikatowego. Jest osobą, do której wiem, że mogę się zwrócić z problemem. Potrafi motywować. W oczach podopiecznego jest liderem, jest też dobrym duchem. Jednocześnie wiesz, że możesz być odważnym i sprzeciwić się, oczywiście respektując ustalone granice. Pozwala ci na inicjatywę, zachęca do aktywności, dzięki niemu możesz robić rzeczy wielkie. Ale ty wiesz, że on jest mistrzem, a ty podopiecznym [UW_1].

Tutor, jak pisze K. Czayka-Chełmińska (2007), stawia zadania i oczekuje ich realizacji. Musi zachować równowagę pomiędzy zadaniowym i relacyjnym wymiarem współpracy. Jeden ze studentów zwrócił uwagę, iż w spotkaniu student–nauczyciel jest także przestrzeń na krytyczną informację zwrotną, powiedział: *moja praca była doceniana i poddawana uczciwej krytyce, a celem tego wszystkiego był mój rozwój [UEK_1].* Równowaga, o której wspomniała Czayka-Chełmińska, jest szczególnie ważna wówczas, gdy specyfika kontaktu z nauczycielem zachęca studenta do przekraczania granic tej edukacyjnej relacji i zaczyna on oczekiwać od tutora wsparcia i zrozumienia np. swoich osobistych problemów. Wówczas warto pamiętać o czytelnym sformułowaniu kontraktu przed rozpoczęciem zajęć, który definiuje rolę, zadania tutora i studenta oraz precyzuje, czym jest, a czym nie jest tutoring.

Tutoring sprzyja budowaniu postawy refleksyjnej oraz samoświadomości, zarówno w przypadku studenta jak i nauczyciela-tutora. Jak pisze wcześniej już cytowana Czayka-Chełmińska (2007, s. 42) „rozwój wymaga samoświadomości,

a samoświadomość jest zarówno punktem wyjścia do rozwoju, jak i podstawowym jego narzędziem. R. Barrett wskazuje, że proces ten musi rozpoczynać się od osobistej transformacji – odkrycia siebie i swoich możliwości, poznania swoich mocnych i słabych stron, źródeł wpływu na ludzi, słowem – poznania swojego potencjału”. Zwraca się uwagę, że tutoring nie jest tylko typową metodą nauczania, a raczej metodą pozwalającą jednocześnie na rozwój osobisty i poznawczy studenta (Kaczmarek 2013, Brzezińska, Rycielska, 2009, Witkowska-Tomaszewska, 2011).

Istotą tutoring jest koncentracja na mocnych stronach studenta i pomoc w ich rozwijaniu i wzmacnianiu. W związku z tym w literaturze często można spotkać określenia „tutoring akademicki” oraz „tutoring rozwojowy” często porównywany do coachingu, mentoringu. Ten pierwszy w większym stopniu jest nastawiony na poszerzenie wiedzy studenta w danym obszarze, pobudzenie jego aktywności poznawczej, pasji, ukierunkowanie jego zainteresowań naukowych. Tutoring rozwojowy jest bardziej skoncentrowany na rozwoju kompetencji społecznych, a w mniejszym stopniu na rozwoju poznawczym podopiecznego. Zadaniem tutora jest bowiem, poprzez indywidualne spotkania – w atmosferze dialogu i wzajemnej uwagi – praca z podopiecznym pozwalająca mu dogłębnie poznać określony obszar wiedzy, rozwijać umiejętność samodzielnego jej zdobywania oraz sztukę maksymalnego korzystania z własnych talentów (Czekierda, 2009). Według P. Czekierdy (2005, s. 27) w przypadku tutoring rozwojowego miarą sukcesu takiej formy pracy jest zarówno odkrycie i pobudzenie zainteresowań podopiecznego, jak i uświadomienie mu jego mocnych stron, talentów oraz rozwój pozytywnych cech charakteru. Przykładem są tu dwie wypowiedzi studentów:

Tutor poza wsparciem w zakresie współpracy naukowej, rozwoju umiejętności pisania pomógł mi tak życiowo. Dzięki tutoringowi rozwinąłem pewność siebie, umiejętności analityczne, pomógł mi lepiej odnaleźć się na uniwersytecie, ale przede wszystkim spojrzeć perspektywicznie na to, czego chcę w życiu. Pierwsze pytanie, jakie mi zadał to: „co chcę robić w życiu”? Powiedziałem, że chcę być dyplomatą. Wtedy on opowiedział mi o plusach i minusach bycia dyplomatą i wtedy już nie chciałem być dyplomatą. Drugą w kolejności profesją był prawnik i wtedy tutor opowiedział mi o plusach i minusach bycia prawnikiem i też zupełnie zmieniłem postrzeganie tego zawodu. Zburzył mój światopogląd, ale też zbudował wokół tego coś więcej. Zainspirował mnie, pokazał inne możliwości (...). Dla mnie jednak najważniejszy efekt tutoring to zmiana całego życia, mógłbym powiedzieć life time experience. To doświadczenie transformujące moje życie [UW_1].

Forma zajęć jeden na jeden oraz bardzo ciekawe tematy, dzięki którym mam poczucie, że osiągnęłam wyższy poziom samopoznania i rozwoju. Może zabrzmiałoby to górnolotnie, ale mam poczucie, że zajęcia odmieniły moje życie. [WSB_1].

W praktyce oba rodzaje tutoringu przenikają się, w zależności od tematyki tutoriali, osobowości i kompetencji tutora istnieje możliwość rozwoju studenta w obu opisywanych płaszczyznach. To, co jest wspólne dla tutoringu naukowego i rozwojowego, jak pisze Czekierda (2015, s. 26–27), to intelektualna przyjemność – zadaniem tutora jest „sprawienie, aby poznawany obszar wiedzy cieszył, dawał satysfakcję i radość, pasja bowiem jest jednym z kluczowych czynników życiowego sukcesu”.

Opisywana wcześniej procesowość tutoringu wyraża się w obserwowaniu procesu zmiany studenta, jego rozwoju, szczególnie w obszarze wybranych umiejętności i kompetencji, np. motywacji do uczenia się, chęci do samorozwoju, poszukiwań, większej pewności siebie w wyrażaniu swoich poglądów, formułowaniu myśli, wyrażaniu krytycznych analiz. Procesowość wyraża się także w etapowości tutoringu. Zazwyczaj składa się on z kilku części realizowanych w następującej kolejności:

- spotkanie wstępne, którego celem jest przedstawienie specyfiki metody, ustalenie zasad współpracy, poznanie oczekiwań studentów, wyznaczenie celów;
- realizacja tutoriali – spotkania tutora i studenta, w ramach których omawiane są wybrane zagadnienia naukowe w oparciu o wybrane publikacje naukowe i przygotowany przez studenta esej;
- praca samodzielna studenta – praca wykonywana pomiędzy tutorialami, studiowanie literatury, przygotowanie eseju;
- spotkanie podsumowujące – omówienie przebiegu i efektów procesu tutoringu, przekazanie sobie wzajemnie informacji zwrotnych.

Praca samodzielna studenta jest tak samo wartościowym etapem tutoringu jak spotkania z tutorem. Opisywany w niniejszym artykule proces tutoringu nawiązywał do klasycznych tutoriali oxfordzkich – student, w oparciu o zaproponowaną literaturę, przygotowywał esej. Z perspektywy celów edukacyjnych bardzo cenny był czas poświęcony na jego pisanie. Wszyscy studenci biorący udział w badaniu ocenili pozytywnie pisanie esejów. Świadczą o tym wybrane wypowiedzi:

Oceniam eseje jako bardzo wartościowy element swojej edukacji. Pozwoliły mi one na nabycie umiejętności warsztatowych, a także wiedzy merytorycznej z kilku niezależnych pól zainteresowań [UEK_3].

Przygotowanie esejów rozwija twórcze myślenie, jest świetnym treningiem przed napisaniem pracy licencjackiej [UG_5].

Eseje pozwalały mi uporządkować informacje zawarte w literaturze. Pisanie eseju to czas, kiedy się powracało do materiałów i wyszukiwało to, co było najistotniejsze. Ponadto utrwalano wcześniej przeczytane informacje oraz nakreślało to, co było niezrozumiałe, oraz to, co wymagało dalszej dyskusji [WSB_5].

Wkładałem dużo pracy w napisanie eseju ponieważ motywowała mnie chęć znalezienia odpowiedzi na zadane pytanie. Mocno również wpływało na mnie zaangażowanie mojego tutora w wysłuchanie i ocenę mojego eseju, a następnie w dyskusję ze mną na jego temat [UEK_1].

Czas pisania esejów jest czasem rozwijania swojej ekspresji literackiej oraz twórczego myślenia. Świadczą o tym kolejne wypowiedzi:

Pierwszy napisany esej był dla mnie dużym wyzwaniem. Największym problemem było dla mnie to, że esej miał mieć określoną liczbę stron. Zawsze miałam z tym problem i zdarzało się, że moje prace były zbyt obszerne, zawierały bardzo często masę nieistotnych informacji. Myślę, że ten problem mnie już nie dotyczy. Świadomość, że tutor przeczyta esej, że na kolejnych zajęciach student wspólnie z nauczycielem przeanalizuje wszystkie zawarte w nim rozważania mobilizują studenta do działania [WSB_1].

Max van Manen stwierdził, że pisanie jest ćwiczeniem samoświadomości i dopiero angażując się w pisanie, widzimy w tekście odzwierciedlenie siebie (Mayr-Harting, 2006). Proces pisania eseju jest tak samo ważny dla tutora jak jego treść. Często pierwszym pytaniem kierowanym do studenta jest pytanie dotyczące tego, jak ocenia sam proces przygotowania eseju, jego trudność, który z artykułów wydawał mu się najbardziej i najmniej interesujący. Dzięki temu tutor daje sygnał, iż opinie studenta są ważne, bez względu na ocenę zaproponowanej literatury. Zarówno pozytywna, jak i negatywna ocena może być początkiem ciekawej, inspirującej dyskusji. To wyraz ciekawości drugiej osoby, ale także jedno z narzędzi stosowanych w trakcie tutoriali. Udzielenie przez studenta odpowiedzi na wspomniane pytanie wymaga umiejętności argumentacji, precyzyjnego wyrażania myśli, opinii, krytycznego i analitycznego myślenia.

4. KORZYŚCI Z PROWADZENIA TUTORINGU DLA STUDENTÓW, NAUCZYCIELI I UCZELNI

Mallison napisał o oxfordzkim tutoring: „tutoring (...) uczy go [studenta – przyp. autora] analizować fakty i myśleć na własny rachunek. Kiedy opuszcza Oksford, jest prawdopodobnie mniej »napchany« znajomością faktów niż absolwent jakiegokolwiek innego europejskiego lub amerykańskiego uniwersytetu, powinien być jednak wykształcić w sobie to, co jest najwspanialszą z cech nieodzownych w naszych czasach: umiejętność krytycznego myślenia. Nie wymyślono nigdy systemu, który rozwijałby tę zdolność lepiej niż tutoring oxfordzki. Istnieje wielu krytyków tej metody, ale nie istnieje nic podobnego do niej, co w równym stopniu zapobiegałoby autorytarności i bezwolnemu przyswajaniu w procesie uczenia się” (Palfreyman, 2008, s. 21).

Tutoring przynosi korzyści studentowi, nauczycielowi i uczelni. W kontekście efektów kształcenia opisanych w KRK tutoring zapewnia integralny rozwój studenta bowiem pozwala przekazywać wiedzę, doskonalić umiejętności i kompetencje społeczne.

Wykorzystując przykładowy opis efektów z zakresu nauk humanistycznych i społecznych (za Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego), można powiedzieć, że w trakcie tutoringu w obszarze:

- wiedzy: student poznaje terminologię naukową i specyficzne zagadnienia w danym obszarze, zna i rozumie pojęcia typowe dla danej dyscypliny naukowej;
- umiejętności: potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i użytkować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł i sposobów, umie samodzielnie zdobywać wiedzę, posiada umiejętność merytorycznego argumentowania, z wykorzystaniem poglądów innych autorów oraz formułowania wniosków, ma umiejętność przygotowania prac pisemnych, dotyczących zagadnień szczegółowych, z wykorzystaniem podstawowych ujęć teoretycznych, a także z różnych źródeł;
- kompetencji społecznych: rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie, potrafi uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności.

Tutoring uczy samodzielności i krytycznego myślenia. Jedna ze studentek powiedziała:

Nauczyłam się samodzielnej pracy, śmiałego wyrażania poglądów, analizy, a następnie syntezy w obrębie danego tematu. Poznałam fantastyczne, nie-

znane mi dotąd obszary wiedzy, dzięki którym zaczęłam lepiej funkcjonować zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym. [WSB_2].

Wszyscy badani studenci uznali, że metoda ta jest motywująca do nauki w większym stopniu niż pozostałe im znane:

Uważam, że te zajęcia zwiększają motywację. Motywacja, a także satysfakcja wynikająca z kontaktu jeden-na-jeden jest nieporównanie wyższa niż w przypadku „klasycznych” zajęć [UEK_3].

Bezpośredni kontakt i wzajemne poznawanie się eliminuje poczucie anonimowości i ograniczonej odpowiedzialności. Stwarza pewną więź. Poczucie przyzwoitości i powinności zaczynają odgrywać znaczącą rolę. Połączone z pogłębionym namysłem nad przedmiotem nauczania i złożoną interakcją z tutorem znacznie zwiększają chęć do nauki [UEK_2].

Sądzę, że bezpośredni kontakt z tutorem mobilizuje studenta. Nie sposób, żeby nie przeczytał zadanych lektur czy nie przygotował się do zajęć. Musi napisać esej, umieć odpowiedzieć na zadane pytania, wyrazić własną opinię na dany temat. Ponieważ formą pisemnej wypowiedzi jest esej, a nie inne opracowanie, student ma małe szanse na skorzystanie z gotowych źródeł czy też kopiowanie innych prac. Myśli, tworzy i dzięki temu rozwija się [WSB_1].

W kontekście „założonych do realizacji efektów kształcenia”, które ze swojej strony rozumiem jako ukształtowanie dorosłego, odpowiedzialnego i wykształconego człowieka, uważam, że motywowanie przez zaangażowanie połączone z doświadczeniem mają największy wpływ na efektywność [UEK_1].

Wiele wypowiedzi studentów wskazuje, że udział w tutoringach zmienił ich stosunek do nauki, np.:

Współpraca z tutorem pozwala uwierzyć w swoje możliwości, rozwinąć się pod względem naukowym, a także poczuć, że nauka nie musi być tylko przykrym obowiązkiem [UG_4].

Tutorial „zmusza” do poszukiwań, poznawania innych światopoglądów, a następnie poszerzania swojej wiedzy. Po tutorialu nauka staje się przygodą [UG_3].

Współpraca z tutorem pozwala uwierzyć w swoje możliwości, rozwinąć się pod względem naukowym, a także poczuć, że nauka nie musi być tylko przykrym obowiązkiem [UG_4].

Zajęcia prowadzone metodą tutoring wywołały u mnie silny przypływ motywacji wewnętrznej do realizacji własnych działań jak i do dalszej nauki. Mam ochotę zapisać się na studia doktoranckie [WSB_4].

Tutoring był w moim przypadku jedynie początkiem procesu, który trwa nadal. Cały czas pracuję nad sobą, rozwijam się, doskonale. Zauważyłam, że obecnie zupełnie inaczej przyswajam wiedzę. Dogłębnie analizuję „nowe” informacje, czerpię z nauki pełnymi garściami, wdrażam to, czego się nauczyłam w swoje życie, a wcześniej miałam z tym problem [WSB_2].

Opisując korzyści tutoring, można odwołać się do teorii samostanowienia R.M. Ryana i E.L. Deciego i stwierdzić, iż pozwala on zarówno tutorowi, jak i studentowi zaspokoić wszystkie z trzech uniwersalnych i podstawowych potrzeb psychicznych człowieka, do których należą: potrzeba utrzymywania pozytywnych relacji z innymi, autonomii oraz potrzeba kompetencji (Brzezińska, Appelt, 2013). Studenci w swoich wypowiedziach podkreślają wyjątkowość relacji, jaką nawiązują z nauczycielem, swobodę wyrażania poglądów na tematy poruszane w ramach tutoriali oraz konkretne umiejętności, jakie rozwijają poprzez tutoring.

Dla nauczyciela tutoring to przede wszystkim nowy rodzaj interakcji ze studentem, ale też impuls do samorozwoju. Jeden ze studentów w trakcie kontaktu z tutorem miał poczucie, że tutor również uczy się od studenta – *Najistotniejszą rzeczą była jednak relacja z tutorem, który nie postępował jak w relacji mistrz–uczeń, tylko traktował mnie jako osobę, od której także sam może się czegoś dowiedzieć [UG_4].*

Ponadto praca tą metodą może dawać dużo satysfakcji, gdyż przynosi doskonałe efekty dydaktyczne i wychowawcze, buduje autorytet nauczyciela, poszerza jego warsztat dydaktyczny, jest nowym narzędziem pozwalającym na odkrywanie i doskonalenie potencjału studenta oraz – co wskazują wcześniej przytoczone wypowiedzi badanych motywowanie go do nauki i samorozwoju. Wymaga od nauczyciela elastyczności, doskonali jego kompetencje budowania relacji, aktywnego słuchania. Może być odświeżającym doświadczeniem dla nauczycieli z dużym doświadczeniem dydaktycznym, gdyż poszerza krąg odpowiedzialności za efekt końcowy (nie tylko nauczyciel jest aktywny, ale także student), zwiększa szansę na refleksję, prowokację, dyskusję, inspirujący dialog. Ponadto z uwagi na

swój indywidualny charakter może być panaceum na pojawiającą się z czasem rutynę – nie ma dwóch takich samych tutoriali, bo nie ma dwóch takich samych esejów, takich samych studentów. Tutoring to szansa dla nauczyciela na budowanie swojego autorytetu nie w oparciu o władzę, jaką daje mu uczelnia jako instytucja czy rola, ale w oparciu o kompetencję, wiedzę, szacunek i zaufanie studenta. Jedna ze studentek powiedziała:

Mój tutor jest dla mnie autorytetem. Jest osobą, która wskazała mi, w jaki sposób mogę zmienić swoje życie, wskazała mi ścieżki, którymi mogę podążać, poszerzył moje horyzonty. Tutor umocnił mnie bez narzucania swojej woli, bez jakichkolwiek sugestii. Wiem, że gdybym miała problem, z którym nie umiałabym sobie poradzić, bez wahania poprosiłabym mojego nauczyciela o pomoc, o to, by kolejny raz wskazał mi kierunek, którym mogłabym pójść [WSB_2].

Uczelnia dzięki tutoringowi może być postrzegana jako instytucja podmiotowo traktująca studentów i dbająca o jakość i efektywność kształcenia. Jeden ze studentów zauważył:

zastosowanie tej metody w przedmiotach uczonych na studiach wpłynęłoby na większe zaangażowanie wykładowców oraz polepszenie ich sposobu nauczania na skutek bezpośredniego kontaktu ze studentem, a także na lepsze zrozumienie przedmiotu przez studenta [UEK_1].

Kolejny stwierdził:

zajęcia pozwoliły mi bardzo blisko „dotknąć” prezentowanego tematu. Podczas 5 lat studiów tylko na zajęciach prowadzonych metodą tutoring poruszany materiał dość dokładnie zagnieździł się w mojej „głowie” [WSB_4].

Ponadto, wprowadzając tutoring, uczelnia zyskuje metodę doskonalenia talentów, rozwijania potencjału swoich studentów, ale także swoich nauczycieli, dla których tutoring może być ciekawym elementem doskonalenia swojej kariery dydaktycznej i naukowej. Jak czytamy na stronie [tutoring.edu.pl](http://www.tutoring.edu.pl), metoda ta „przywraca osobowy wymiar edukacji, tworzy naturalną przestrzeń do ekspresji osobowości wykładowcy i studenta, stwarza okazje do podzielenia się osobistymi zaletami i zarażenia pasjami” (pozyskano z: http://www.tutoring.edu.pl/tutoring_definicja_innowacyjna_metoda,page,46). Dodatkowo w sytuacji spadku

liczby studentów, przy jednocześnie zwiększającej się autonomii uczelni wyższych, uczelnia zyskuje sprzyjające warunki do wprowadzenia edukacji spersonalizowanej i wszechstronnego kształcenia studentów w oparciu o swoje zasoby kadrowe. Jednocześnie w sytuacji zwiększającej się konkurencji wśród uczelni wdrożenie tutoringu może stanowić o przewadze konkurencyjnej tych placówek, które zdecydują się na realizację tutoriali.

Czy tutoring może być stosowany powszechnie? W trakcie wywiadów zapytano studentów, czy rekomendują udział w tutoringu innym studentom. Wszyscy badani studenci poleciliby innym studentom tę formę uczenia się, jednakże trzy osoby zwróciły uwagę, że nie jest to forma dla wszystkich, według nich sprawdzi się w przypadku studentów ambitnych, oczekujących „czegoś więcej” niż tylko zaliczania kolejnych przedmiotów. Przykładem jest wypowiedź jednej ze studentek:

metodę tutoringu poleciłabym studentom, których nie przeraża indywidualny kontakt z wykładowcą i tym, którzy potrzebują naprowadzenia w określonej dziedzinie, raczej obowiązkowym i systematycznym [UG_6].

Inny student zwrócił uwagę, że tutoring jest interesujący dla studentów ambitnych, zniechęconych masowością kształcenia. Zapytany o motywujący charakter tutoringu odpowiada w następujący sposób:

Jak najbardziej tak – oczywiście jeśli chodzi o studentów ambitnych, o dobrych wynikach w nauce, którzy nie studiują danego kierunku z przypadku. Dla takich osób ogromne zróżnicowanie intelektualne na jednym roku studiów, jakie w wyniku obecnej matury i rekrutacji na studia serwuje wyższa edukacja, może być zniechęcające: konieczność współpracy z innymi studentami, którzy nie przygotowują się do zajęć i ledwo zaliczają egzaminy, a w rezultacie otrzymują taki sam dyplom, może być bardzo zniechęcająca [UG_5].

Ciekawą opinie sformułował jeden ze studentów, pokazując zależność efektu tutoringu również od studenta:

Tutor musi dbać o podopiecznego, mieć dla niego czas, angażować go, ale wiele też zależy od podopiecznego, od jego determinacji, nastawienia do nauki. Student nie może być roszczeniowy, musi być pokorny wobec tematu, z którym się zмага i wobec swojego mistrza. Ja już odnosiłem pierwsze sukcesy w liceum, wygrywałem olimpiady i w którymś momencie zaczęłam myśleć, że jestem świetny, popadłem w pychę. Musiałem zrozumieć, że temat

jest taki rozległy, a świat tak skomplikowany. Student powinien umieć docenić to, co robi dla niego tutor, sposób, w jaki dzieli się z nim wiedzą, jak go angażuje [UW_1].

5. UWAGI KOŃCOWE

Z pewnością tutoring jako metoda dydaktyczna nie zastąpi wykładu czy ćwiczeń, jest raczej ich uzupełnieniem, nie każdy przedmiot może być prowadzony w formie tutoringu i nie każdemu studentowi będzie odpowiadał. Najlepsze rezultaty da w pracy ze studentami ambitnymi, a w przypadku tutoringu naukowego – w pracy ze studentami nastawionymi na rozwój przyszłej kariery naukowej. Jak pokazują zebrane w ramach wywiadów ze studentami dane, tutoring był dla nich cennym edukacyjnym doświadczeniem, zarówno w aspekcie poznawczym jak i osobowym. Spotkania z tutorem były inspirujące do rozwoju i motywujące do uczenia się.

Metoda ta przynosi korzyści zarówno studentowi, nauczycielowi, jak i uczelni, choć dla tej ostatniej wdrożenie tutoringu wiąże się z kosztami i reorganizacją procesu dydaktycznego. Tutoring jest okazją zarówno do rozwoju poznawczego, jak i osobistego studenta oraz silnym bodźcem rozwojowym dla nauczyciela, który odnajdzie w tej metodzie drogę do: budowania więzi ze studentem, pracy w oparciu o zaufanie i akceptację, odkrywania jego potencjału i mobilizowania do samodzielnych poszukiwań. W szerszym kontekście tutoring jest formą przywrócenia kształceniu na poziomie wyższym elitarnego charakteru, co w przypadku spostrzeganego spadku jakości kształcenia może mieć istotne znaczenie. Jak pisze B. Karpińska-Musiał (2015, s. 135), tutoring akademicki jako „intelektualnie wymagająca wymiana myśli, twórcza dyskusja, krytyczna analiza i dekonstrukcja tekstu oraz dialogiczne spotkanie językowe stanowi niezwykle projakościową i proelitarną akademicką metodę dydaktyczną, zwłaszcza w dobie powszechności i mediatyzacji edukacji i technologizacji kontaktów międzyludzkich.

Literatura:

- Brzezińska, A.I., Rycielska, L. (2009). Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela. W: P. Czekierda, M. Budzynski, J. Traczynski, Z. Zalewski, A. Zembrzuska (red.), Tutoring w szkole. Między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej (s. 19–30). Wrocław: Towarzystwo Edukacji Otwartej.
- Brzezińska, A.I., Appelt, K. (2013). Tutoring nauczycielski – tutoring rówieśniczy:

- aspekty etyczne. Pobrane z: <http://www.psychologia.amu.edu.pl/wp/wp-uploads/2013-FORUM-O%C5%9AWIATOWE-Tutoring-i-aspekty-etyczne.pdf>.
- Czayka-Chełmińska, K. (2007a). Metoda tutoringu. W: B. Kaczarawska (red.), *Tutoring w poszukiwaniu metody kształcenia liderów* (s. 38–43), Warszawa: Stowarzyszenie Szkoła Liderów. Pobrane z: <http://tutoring.edu.pl/polecamy,page,3>.
- Czayka-Chełmińska, K. (2007b). Tutoring jako relacja. W: B. Kaczarawska (red.), *Tutoring w poszukiwaniu metody kształcenia liderów* (s. 44–48), Warszawa: Stowarzyszenie Szkoła Liderów. Pobrane z: <http://www.szkoła-liderow.pl/wp-content/uploads/2016/03/Tutoring.-W-poszukiwaniu-metody-kształcenia-liderów.pdf>.
- Czekierda, P. (2009). Co możemy zyskać w perspektywie społecznej wprowadzając tutoring do szkoły? W: P. Czekierda, M. Budzyńska i in. (red.), *Tutoring w szkole. Między teorią a praktyką zmiany edukacji* (s. 15–18). Wrocław: Towarzystwo Edukacji Otwartej.
- Czekierda, P. (2015). Czym jest tutoring? W: P. Czekierda, B. Fingas, M. Szala (red.), *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków* (s. 15). Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kaczmarek, M. (2013). Tutoring, coaching, mentoring w pracy akademickiej. *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis* 2013, *Oeconomica* 303 (72), s. 73–82.
- Karpińska-Musiał, B. (2012). Tutoring akademicki jako rekonstrukcja relacji Uczień–Mistrz wobec umasowienia kształcenia wyższego. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2/40, s. 55–70. Pobrane z: <http://pressto.amu.edu.pl/index.php/nsw/article/view/3289/3298>.
- Karpińska-Musiał, B. (2015). Tutoring akademicki – pomiędzy epistemą a doxą. Tożsamość metody w kontekście kształcenia uniwersyteckiego. W: P. Czekierda, B. Fingas, M. Szala (red.), *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków* (s. 123–139). Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer.
- Mayr-Harting, H. (2006). *The Oxford Tutorial. Convocation Curriculum delivered*. Lawrence University, Appleton, Wisconsin.
- Palfreyman, D. (2008). *Edukacja wyższa; edukacja liberalna; krytyczne myślenie; dyskurs akademicki, Tutoring Oksfordzki: Dziękuję, nauczyłam się Pan myśleć*. OxCHEPS.
- Szala, M. (2015). Praca tutorska i proces stawania się tutorem. W: P. Czekierda, B. Fingas, M. Szala (red.), *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków* (s. 62–88). Warszawa: Wolters Kluwer.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz.U. 253 poz. 1520).
- Witkowska-Tomaszewska, A. (2011). Czym jest tutoring? W: A. Witkowska-Tomaszewska (red.), *Tutoring metoda zarządzania talentami. Z praktyki tutoringu akademickiego* (s. 13–19). Warszawa: Wyższa szkoła pedagogiczna TWP w Warszawie. Pobrano z: https://www.wspkorczaek.eu/images/biblioteka/tutoring_i.pdf.